

Leidraad van de Franciscaanse Beweging

Hoofdstuk 1: De Bron

Franciscus en Clara

De Franciscaanse Beweging is genoemd naar Franciscus van Assisi. Franciscus was de zoon van een rijke koopman. Hij leefde in de Middeleeuwen van 1182 tot 1226, in een tijd van grote veranderingen: de handel kwam op met de daarbijbehorende geldeconomie. Aanvankelijk werd ook het bestaan van Franciscus beheerst door rijkdom en aanzien, maar steeds meer ontdekte hij dat daar zijn bestemming niet lag. Hij vond vervulling op de weg die het evangelie hem leerde, een weg van armoede en nederigheid. In de ontmoeting met de melaatse ontdekte hij zijn eigen broosheid en zijn afhankelijkheid van Gods barmhartigheid. Zo kwam hij uiteindelijk tot vrede in verbondenheid met zijn naasten en de hele schepping. Zijn Zonnelied getuigt ervan.

Clara, een jonge adellijke vrouw uit Assisi die leefde van 1193 tot 1253, was de eerste vrouwelijke volgeling van Franciscus. Zij leefde in een besloten gemeenschap met een sterke nadruk op gebed en vasten. Armoede was voor haar een weg om te leven in Gods licht. Clara heeft een eigen plaats naast Franciscus. Haar krachtige, verstilte leven is van een grote helderheid.

Deze Leidraad is bedoeld als ondersteuning voor diegenen die in hun dagelijks leven vorm willen geven aan franciscaanse spiritualiteit.

De Franciscaanse Beweging

Als leden van de Franciscaanse Beweging zoeken we inspiratie in het levensverhaal en de levenshouding van Franciscus en Clara van Assisi. De wijze waarop zij in hun tijd Jezus Christus zijn gevolgd vinden we herkenbaar en aanstekelijk. Hun weg inspireert ons om in deze tijd eenvoudig, radicaal en vreugdevol te leven. We staan open voor verdere voortgang op onze weg en hebben daarbij broeders en zusters nodig. We zijn een veelkleurig gezelschap met ieder ons eigen levensverhaal. We behoren tot heel verschillende maatschappelijke, kerkelijke en religieuze stromingen en zijn op verschillende manieren geboeid geraakt door Franciscus en Clara.

Wijze van leven

In het voetspoor van Franciscus en Clara proberen we op velerlei manieren gestalte te geven aan wat ons beweegt. We willen regelmatig afstand nemen van onze dagelijkse beslommingen om stil te staan bij ons leven. We lezen in de Schrift en in de geschriften van de franciscaanse traditie, om onze ervaringen te leggen naast deze bronnen van ons bestaan. Vanuit de inspiratie die we opdoen proberen we met open oor en luisterend hart te leven. We richten ons op eenvoud en willen onze zelfwaarde niet ontlenen aan macht, bezit of succes. In het besef dat heel de schepping uit Gods hand komt, trachten we al het geschapene - mensen, dieren, planten en dingen - met eerbied tegemoet te treden. Waar de schepping schade wordt toegebracht proberen we door woord en daad op een waardige manier te werken aan herstel. Vanuit de aanvaarding van eigen kwetsbaarheid voelen we ons vooral verwant met die mensen in onze samenleving die misdeeld en miskend zijn. Waar we geweld ontmoeten proberen we vrede te brengen.

Samen met anderen: betrokken op elkaar en de samenleving

Broeder- en zusterschap erkennen we als een wezenlijk element bij Franciscus. Omdat we door het hele land verspreid wonen en in verschillende leefsituaties, scheppen we mogelijkheden voor regelmatig contact om elkaar te bemoedigen en ons aan elkaar te toetsen. In allerlei lokale, regionale en landelijke verbanden komen we bijeen. We lezen de Schrift en de franciscaanse geschriften bidden en vieren met elkaar en proberen te ijveren voor heelwording van onze gebroken wereld. We vieren de feesten van Franciscus en Clara en helpen elkaar wat hen bewegen heeft in de praktijk van ons leven vorm te geven. Franciscus en Clara waren in hun tijd sterk verbonden met de kerk. De meesten van ons komen voort uit een kerkelijke traditie. Velen zijn op een of andere wijze betrokken bij een parochie of gemeente in de eigen leefomgeving. Sommigen zijn daarvan verwijderd geraakt. Zij vinden in de franciscaanse beweging vaak iets van de geloofsgemeenschap die zij thuis toch node missen. Zo kan in de beweging een traditie blijven groeien van bidden en vieren in saamhorigheid.

Hoofdstuk 2: Facetten van franciscaans leven

Wanneer je aan buitenstaanders vertelt dat je lid bent van de Franciscaanse Beweging, roept dat nogal eens de vraag op: Wat is dat, franciscaans?

De levenshouding van Franciscus en Clara inspireert ons tot een bepaalde oriëntatie in ons bestaan: een wijze van omgaan met God de Schepper, met de schepping, met Jezus Christus, met de ander, met onszelf, met

omstandigheden. Hierna worden franciscaanse waarden en facetten van franciscaans leven, die in de leidraad reeds werden aangestipt, nader belicht.

Al deze elementen houden verband met elkaar. De onderscheidingen dienen alleen om accenten aan te geven.

Een aantal facetten eindigen met eenvoudige suggesties voor verdieping in het leven van alledag.

We hopen dat dit de leden van de Beweging kan helpen hun eigen gedachten te vormen en in praktijk te brengen.

In de voetstappen van Jezus

*Ik, kleine broeder Franciscus
wil het leven en de armoede volgen
van onze allerhoogste Heer Jezus Christus
en van zijn allerheiligste moeder
en hierin volharden tot het einde toe
(Laatste wil voor de arme vrouwen 1)*

*De levensvorm van de orde van de arme zusters,
die de zalige Franciscus heeft vastgelegd, is deze:
het heilig evangelie van de Heer Jezus onderhouden
(Regel Clara 1,1-2)*

Franciscus en Clara vonden de zin van hun leven in het volgen van Jezus. Dat wilden ze beleven, iedere dag opnieuw, heel concreet. Franciscus wilde zijn als Jezus, die arm was en tegelijkertijd leefde, gedragen door Gods genade, rondtrekkend, vrij van bezit. Die zich vaak terugtrok om te bidden tot de God met wie hij zich verbonden voelde en die hij zijn Vader noemde. Hij wilde zijn als Jezus, die zijn blijde boodschap preekte en iedereen de vrede wenste. Die aan het einde van zijn leven machteloos was en het in wanhoop uitschreeuwde, maar zijn wil in de wil van de Vader legde en zo geheiligd werd. Voor Franciscus betekende Jezus volgen het kruis dragen, de weg gaan van broosheid en afhankelijkheid van God, tot de dood toe. In het evangelie leerde Franciscus Jezus kennen, maar ook zichzelf. Hij ontdekte erin wat de mens is in Gods ogen, en wat het betekent dat God van hem houdt. Het evangelie was voor hem als een spiegel, die hem hielp zijn eigen situatie te verhelderen en zijn weg in het leven te vinden. Wij, mensen van deze tijd, kunnen onszelf en ons leven steeds meer leren zien in het licht van het evangelie. Franciscus kan daarbij een brug zijn en een gids.

Het evangelie beleven kan alleen maar als je het ook kent. Uit de evangeliieverhalen leren we Jezus kennen. Probeer voor jezelf of samen met anderen regelmatig daar in te lezen, tot verheldering van je eigen situatie en levensvragen.

In de franciscaanse geschriften blijkt de verwevenheid met het evangelie heel duidelijk. Het is goed deze samen met anderen te lezen, bijvoorbeeld in een leesgroep of bijeenkomst van de custodie. Informatie over de leesgroepen vind je in de rubriek In Beweging in het Franciscaans Maandblad.

Omgang met de Allerhoogste, de Schepper

*En laten we al het goede teruggeven
Aan de Heer, de allerhoogste en verheven God,
En laten wij al het goede als zijn eigendom erkennen
En de dank voor al het goede naar hem toe brengen.
Van wie al het goede voortkomt.
(Regel van 1221, hfst. 17,17)*

*Zie hoe duidelijk dit is: door Gods genade
is de ziel van de gelovige mens
het waardigste van de schepselen, groter dan de hemel.
Want de hemelen samen met alle andere schepselen
kunnen de schepper niet bevatten
alleen de ziel van de gelovige is zijn woning en zetel,
en dit alleen door de liefde, die de goddeloze missen.
(Derde brief aan Agnes, 21-22)*

De dragende kracht van het leven was voor Franciscus en Clara de liefde van de Allerhoogste, die hun het leven gaf. Juist toen zijn eigen zekerheden weggevallen waren, werd Franciscus voor die liefde toegankelijk en

ontvankelijk. Hij kreeg vertrouwen, en dit vervulde hem met een diepe dankbaarheid. Het "teruggeven" was heel wezenlijk voor Franciscus. Het was een erkenning dat alles puur gave is. Het paste dan ook niet om prat te gaan op bezit, kennis en andere talenten. De verbondenheid met de Allerhoogste kon gemakkelijk verflauwen. Franciscus besefte dit en wisselde daarom tijden van rondtrekken af met perioden van inkeer.

In onze gejaagde, overladen tijd is het vaak moeilijk tot stilte en tot inkeer te komen. Drukke werkzaamheden maken dat we dikwijls geen ruimte weten te scheppen om te bidden, geen rust hebben voor verwondering en dankbaarheid om wat ons gegeven is. Ook kan gehechtheid aan materiele zekerheden afbreuk doen aan de ervaring van afhankelijkheid van de Gever van ons leven.

Stilte en gebed scheppen ruimte voor contact met God. We worden ons meer bewust van onze verbondenheid met hem en die kan daardoor groeien. Probeer als je gaat bidden het stil te maken in jezelf. Het kiezen van een vaste plaats en tijd zijn belangrijk, vooral als je thuis bidt. Begin met een eenvoudig gebed dat je uit je hoofd kent of leert, bijvoorbeeld het Onze Vader of een van Franciscus' gebeden. Elders in dit handboek vind je een aantal gebedsteksten.

Omgang met de schepping

*Geloofd zijt Gij, mijn Heer
door zuster aarde, onze moeder,
die ons voedt en hoedt
(Zonnelied, 9)*

*Wanneer de allerheiligste moeder (Clara)
de dienstdoende zusters buiten het klooster stuurde,
spoorde zij hen aan God te loven
wanneer zij mooie, bloeiende en loofrijke bomen zouden zien;
en eveneens dat zij God voor alle en in alle dingen zouden loven
bij het zien van de mensen en van de andere schepselen
(Dertiende getuige bij het Proces van de heiligverklaring van Clara, nr. 9)*

Vanuit het bewustzijn dat alles voortkomt uit Gods hand, leefde Franciscus in een gezindheid van eerbied, verwondering en dankbaarheid ten opzichte van mensen, planten en dieren. Daar kwam een zodanig gevoel van verwantschap uit voort, dat hij alle medescheepselen ging bezien als zusters en broeders. Hij verboederde zich met de hele werkelijkheid, en ziekte en dood hoorden daar evenzeer bij als de mooie bloemen in het veld.

Voor ons mensen van deze tijd betekent dit dat we met eerbied, vreugde en verwondering omgaan met de schepping, met aarde, water, energie, met voedsel, planten en dieren, met alles wat de schepping ons geeft om te kunnen leven. Waar de schepping geweld wordt aangedaan, willen we de aarde eren. In ons consumptiepatroon proberen we zorgvuldig keuzes te maken.

Consumeren/consuminderen. Het is goed een bewuste consument te zijn. Wat koop je wel, en wat niet? Wat betekent jouw aankoop voor het milieu? In alle seizoenen is de schoonheid van de schepping te ervaren. In elke regio worden wandelingen georganiseerd. Zie hiervoor de rubriek In Beweging in het Franciscaans Maandblad.

Omgang met bezit

*Alle broeders zullen er zich op toeleggen
de nederigheid en de armoede
van onze Heer Jezus Christus te volgen.
Zij zullen zich voor ogen houden,
dat wij niets anders van de hele wereld hoeven te hebben
dan voedsel en kleding.
Daarmee zijn wij tevreden.
(Regel van de Minderbroeders 9,1)*

*...Als haar door haar familie of door anderen iets gestuurd wordt,
zal de abdis zorgen dat zij het krijgt. Als zij het nodig heeft,
kan zij het gebruiken; anders zal zij het met liefde aan een zuster
geven die het nodig heeft. (Regel Clara 8,9-10)*

Clara en Franciscus wilden leven als broeders en zusters van al het geschapene, open om te ontvangen, om te delen en om los te laten. Ze achtten het daarom noodzakelijk hun levenszekerheden niet te bouwen op bezit, want dat kan de liefde tot God en de naaste in de weg staan. Franciscus was zich er zeer van bewust dat bezit ook de vrede in de weg kan staan. Bezittingen zijn een voortdurende bron van geschillen en twisten. Armoede opende voor Franciscus en Clara een nieuwe ruimte, de weg naar anderen en naar God. De keuze voor de armoede maakte hen vrij en solidair te zijn, lotgenoot te zijn van de armen, de mensen aan de rand van de samenleving. Franciscus verheugde zich over de ontmoetingen met arme en uitgestoten mensen. Hij was ook niet bang om zijn hand op te houden, te bedelen om wat hij nodig had. Het betekende voor hem het volgen van Jezus op zijn levensweg. Het maakte hem vrij om met lege/open handen voor God te staan.

In onze maatschappij is bezit, economie, een macht geworden die ons dreigt te overheersen. Het is moeilijk in vrijheid te kiezen voor wat je echt nodig hebt om te leven. Niet alleen materieel bezit kan ons in de greep houden, er zijn andere bezittingen waar we houvast bij zoeken, waar we misschien bezeten van zijn, zoals macht, succes of waardering van anderen. Werkelijke vrijheid betekent dat we dit alles niet meer nodig hebben, dat we open kunnen zijn, zonder ons in te dekken. Dit betekent geen zelfverheffing maar nederigheid. Geen toe-eigening, maar teruggave aan God die al het goede in mij bewerkt.

Misschien is het goed nu en dan tot zelfonderzoek te komen over onze gehechtheid aan bezit. Zijn er dingen waar ik door word beheerst, waar ik me aan vastklamp? Kan ik kritiek verdragen? Ben *ik* in staat om te delen: mijn bezittingen, verantwoordelijkheid, mijn eigen kwetsbaarheid?

Omgang met onszelf

Hoogste, roemrijke God.

Verlicht de duisternis van mijn hart,

geef mij het juiste geloof,

de vaste hoop en de volmaakte liefde,

het besef en de kennis, Heer

om uw heilig en waarachtig gebod te kunnen volbrengen.

(Gebed tot de gekruisigde)

Door de eeuwen heen is dit gebed overgeleverd. Franciscus bad het in het uur van zijn bekering. Het is kenmerkend voor de wijze waarop hij iedere keer weer zocht naar wat God met zijn leven wilde. Wat was zijn weg? Wat moest hij doen om niet verloren te lopen, niet voor niets te leven?

Als we, als Franciscus, eerlijk naar onszelf proberen te kijken, in Gods licht, hopen we steeds meer te ontdekken dat het niet gaat om wat wij hebben maar om wie wij zijn, hoe we bedoeld zijn in Gods ogen. We kunnen dan ons houvast van binnen vinden, in het besef dat we gedragen worden door de Allerhoogste. We hoeven ons niet te bewijzen, ons niet te vergelijken met anderen, ons niet beter en mooier en sterker voor te doen dan wij zijn. Daarmee kan een hele last van ons afglijden en worden we ook opener naar anderen en naar de wereld om ons heen.

Je zou je nu en dan af kunnen vragen: waar toets ik mij aan, en wanneer gaat het mij goed? Wat is belangrijkste in mijn leven?

Omgang met de ander

Gelukkig de mens

die zijn naaste in al diens broosheid draagt

zoals hij door hem gedragen zou willen worden,

als hij in dezelfde toestand zou verkeren.

(Wijsheidsspreuken 18,1)

En de een zal de ander gerust haar nood kenbaar maken,

en als een moeder haar lichamelijk kind liefheeft en voedt,

met hoeveel zorg moet een zuster dan niet

haar geestelijke zuster liefhebben en voeden .

(Regel Clara 7,15-16)

Een beslissend moment in het leven van Franciscus was zijn verblijf bij de melaatsen. Hij kreeg daardoor een andere kijk op zichzelf en zijn naaste. Hij ontmoette mensen die veracht werden en aan de kant geduwd: armen, bedelaars, rovers. Dit bracht hem op het spoor van zijn eigen broosheid. Hij ontwikkelde het besef dat mensen kwetsbaar zijn, met beperkingen en daardoor onderling afhankelijk. Zo kwam hij steeds meer tot een leven van dienstbaarheid en gehoorzaamheid. Gehoorzaamheid in de zin van gehoor geven aan..., luisteren naar wat de ander echt nodig heeft, omdat mensen broeders en zusters zijn en als zodanig respect verdienen. Hij wilde, als een mindere broeder, de ander dragen en hoog houden en kon daarbij ook, vanuit zijn eigen gevoel van onvolmaaktheid, zonder schaamte, van anderen vragen wat hij zèlf nodig had. Hij en zijn broeders toonden de vrede metterdaad. Door te leven zonder bezit, voorkwamen zij conflicten over bezit. Ze hadden immers niets te verdedigen! Door hun vreedzame houding werd hun verkondiging en hun groet: "de Heer geve u vrede" geloofwaardig en waarachtig.

In onze tijd betekent dit, dat het erom gaat te ontdekken wat de ander werkelijk nodig heeft, op welke manier we de ander echt van dienst kunnen zijn, iets van onszelf kunnen geven. Daarbij hoort ook ontvankelijkheid, in staat zijn te ontvangen, als anderen iets aan òns willen geven. Het geven en het ontvangen kan ons dicht bij ons diepste mens-zijn brengen. Als we in conflicten betrokken raken, proberen we ons eigen aandeel daarin te onderzoeken, voordat we anderen beschuldigen. Waar we geweld tegenkomen, proberen we de vrede tegenwoordig te stellen.

De franciscaanse Vredeswacht houdt sinds 1984 waken op verschillende plaatsen. Ieder die wil, kan zich daarbij aansluiten. 'Vrede en alle goeds' is een wens die je tegenkomt in de franciscaanse beweging, in brieven, vieringen en ontmoetingen.

Omgang met broeders en zusters in de beweging

*Nadat de Heer mij broeders had gegeven
toonde niemand mij wat ik moest doen,
maar de Allerhoogste zelf heeft mij geopenbaard
dat wij moeten leven
volgens het model van het heilig evangelie.
(Uit: Franciscus, Testament)*

Broederschap was een centraal element voor Franciscus... Hij had geen pasklaar plan voor het leven van hemzelf en zijn broeders. Hij probeerde in het leven van alledag het evangelie uit – en dat werkte. De ervaringen die hij opdeed, besprak hij met zijn broeders. Door de jaren heen ontwikkelden zij zo zoekend en tastend hun leefregel.

In onze beweging vinden we broeders en zusters van diverse pluimage: religieuzen die in kloostergemeenschappen leven, leken die lid zijn van de Orde van Franciscaanse Seculieren (OFS) of de Vereniging van Broeder Frans en mensen die niet in zo'n verband zijn opgenomen. Op gezette tijden ontmoeten we elkaar. Broeders en zusters zijn geen vrienden en vriendinnen die men kiest. We zijn mensen die elkaar toevallen op grond van onze keus voor een franciscaanse leefwijze. Als wij onze dagelijkse ervaringen aan elkaar en aan onze gemeenschappelijke inspiratie toetsen, kan een nieuw perspectief ontstaan en kunnen we met en voor elkaar een vruchtbaar thuis scheppen.

Verbondenheid komt niet vanzelf. Het vraagt tijd en inspanning. Zoek contact met elkaar. Probeer elkaar te leren kennen. Word bijvoorbeeld lid van een regiogroep of bezoek eens een klooster (als je daar niet woont). Loop mee met de Pinkstervoettocht, wandeling of neem deel aan een bezinningsdag of het Algemeen Kapittel. In het Franciscaans Maandblad staan een aantal mogelijkheden opgesomd om broeders en zusters te ontmoeten en samen de franciscaanse spiritualiteit gestalte te geven en levend te houden.

Omgang met dat wat ons overkomt

*...Als ik dan mijn geduld bewaar
en mij niet opwind,
ik zeg je dat daarin de echte vreugde is en de echte deugd
en het heil van de ziel.
(Uit: De echte vreugde)*

*Gelukkig de dienaar
die evenveel van zijn broeder houdt,
als deze ziek is en hem niets kan terugdoen,
als wanneer deze gezond is
en hem wel wat terug kan doen.
(Wijsheidsspreuk 24)*

Tegenslag is voor Franciscus als een proef op de som. Het is gemakkelijk de ander lief te hebben als alles meezit. Door tegenslag wordt pas helder hoe echt de vriendschap is, hoe diep het geloof, hoe sterk het geduld en het vertrouwen. En als dat allemaal stand blijkt te houden, als men blijft staan waar men voor staat, dan pas kan er echte vreugde zijn. Geen successen en meevallers, maar juist tegenslagen en beproevingen bepalen welke innerlijke levenskracht iemand ontwikkeld heeft.

Staan in de christelijke kerkgemeenschappen

*De Heer heeft mij
zo'n groot geloof in de kerken gegeven
dat ik eenvoudig bad als volgt:
Wij aanbidden U, Heer Jezus Christus
(hier) en in uw kerken
die er op de hele wereld zijn
en wij zegenen U,
omdat Gij door uw heilig kruis de wereld
verlost hebt.
(Uit: Franciscus, Testament)*

Franciscus en Clara hebben op een unieke wijze het evangelie van Jezus Christus gestalte gegeven en in de kerk een nieuwe manier van leven gebracht. In het begin van zijn bekering bouwde Franciscus eigenhandig het kerkje van San Damiano weer op. De kerk was voor hem het huis van God. Hij beseftte dat de kerk een plek is waar iedereen welkom is. Het is de ruimte waar de dingen gebeuren in Gods licht. Hij wist ook dat de kerk (ook in overdrachtelijke zin) herstel nodig heeft. 'Maar op hun fouten wil ik niet letten', schreef Franciscus over de geestelijkheid. Het ging hem in de kerk om iets anders en daar wilde hij zijn aandacht op richten. Het ging erom dat de kerk steeds meer een plek werd waar mensen God konden ontmoeten en waar zij samen de gedachtenis aan Christus' leven, sterven en verrijzen konden vieren. Een plek waar mensen hun leven vinden en voeden.

De meeste leden van de Franciscaanse Beweging zijn afkomstig uit een of andere kerkelijke stroming. Menigeen is ook op de eigen woonplek actief betrokken bij een parochie of gemeente. Samen vieren, leren, oefenen is een stimulans voor ons leven als gelovigen. Binnen de beweging zijn in de praktijk steeds meer mogelijkheden gevonden om samen onze verbondenheid met elkaar, met Franciscus en Clara te vieren, voor het aanschijn van de Allerhoogste.

Organisatie

Iedereen die zich aangesproken voelt door het levensverhaal van Franciscus en Clara en de franciscaanse inspiratie met anderen wil delen, kan lid worden van onze vereniging: de Vereniging Franciscaanse Beweging of vrienden van 'vrede en alle goeds'. Op het jaarlijks Algemeen Kapittel wisselen we ervaringen uit; maken plannen en afspraken en vieren de onderlinge verbondenheid. Zo nodig wordt een bestuur gekozen. Door het betalen van contributie dragen we bij in de kosten van de beweging. De vereniging beheert een dienstencentrum. Dit heeft tot taak de broeder- en zusterschap te bevorderen en de franciscaanse bronnen voor mensen van onze tijd meer toegankelijk te maken. Het centrum biedt ondersteuning aan plaatselijke en regionale groepen en organiseert en coördineert samen met werkgroepen landelijke activiteiten voor de beweging als geheel. Het verzorgt de publiciteit, en ziet erop toe dat de geschriften van Franciscus en zijn volgelingen steeds opnieuw worden uitgegeven. Het centrum organiseert bovendien cursussen voor ingroei en verdieping in de spiritualiteit van Franciscus en Clara. Het houdt een bestand bij van alle leden en van alle groepen, waardoor we elkaar gemakkelijk kunnen bereiken. De meeste werkzaamheden worden verricht door vrijwilligers.

Ten behoeve van de onderlinge communicatie wordt het Franciscaans Maandblad uitgegeven. Voor persoonlijke verdieping in de spiritualiteit is Franciscaans Leven belangrijk. Samen willen we ervoor zorgen dat de spiritualiteit van Franciscus en Clara levend blijft dat de stroom van de beweging zich mag verbreden en verdiepen de toekomst in.